

Mondelinge vraag van mevr. Van Offelen: Infoborden met QR-codes in de Ukkelse openbare ruimte: herinnering vs. geschiedenis.

Mevr. Van Offelen verwijst naar haar vorige tussenkomsten (01-2017 en 09-2019) over de opwaardering van Ukkelse monumenten ter herdenking van de helden en de slachtoffers van de twee wereldoorlogen.

Op 1 november ll. hebben de college- en raadsleden deze monumenten bezocht, samen met enkele oudstrijders. Mevr. Van Offelen wou graag infoborden met een QR-code naast deze monumenten zien staan zodat voorbijgangers meer informatie kunnen opvragen. Talrijke raadsleden waren voorstander van dit voorstel. Dit heeft geleid tot een interessant debat over de noodzaak om niet te vergeten en de jeugd te sensibiliseren.

De laatste weken werden dergelijke monumenten op diverse plaatsen in België - gelukkig niet in Ukkel - beschadigd. In dit kader wenst mevr. Van Offelen terug te komen op haar oorspronkelijk voorstel en er nog andere historische Ukkelse monumenten aan toe te voegen, en eventueel een schoolproject hierrond te ontwikkelen. Er is nog te weinig kennis over de geschiedenis die aanwezig is in de openbare ruimte. Kunnen er in de loop van dit jaar of 2021 infoborden geplaatst worden naast de monumenten van de twee wereldoorlogen?

De h. Cools: Behoud van de Ukkelse monumenten.

De h. Cools geeft aan dat vandalen standbeelden van o.a. koning Leopold II en koning Boudewijn hebben beschadigd. In Engeland werd een standbeeld van Winston Churchill beschadigd, dit alles in naam van de strijd tegen racisme en voor dekolonisatie van de openbare ruimte.

Racisme, xenofobie, antisemitisme, ... het bestaat in ons land en het moet bestreden worden, net zoals homofobie of vrouwenmoord. De wet kan racistisch of discriminerend gedrag bestraffen. Het beschadigen van monumenten is onaanvaardbaar en de politie zou hier toezicht op moeten houden (o.a. via camera's op bepaalde gevoelige plaatsen). Hij verwijst naar een recente diefstalpoging van het beeld toegewijd aan Edith Cavell, de gestolen buste van Léon Vanderkindere (nooit teruggevonden) en de bedreigingen op het standbeeld van Kuifje in het Wolvendaelpark.

Volgens de h. Cools is de kritiek op Leopold II overdreven en historisch onjuist. Het koloniale verleden heeft vast en zeker zijn donkere kant maar men mag hem niet vergelijken met dictators zoals Hitler, Stalin of Mao. Dankzij de oprichting van het Antwerpse Instituut voor Tropische Geneeskunde konden miljoenen levens gered worden door ziektes te bestrijden die de Congoleser bevolking hebben geteisterd.

De minister van Onderwijs van de Franse gemeenschap (FG) wil dat de geschiedenis van de kolonisatie onderwezen wordt in de scholen. Dit is lovenswaardig, zolang dit op een objectieve manier gebeurt, en geschiedkundig correct. Heeft de gemeente instructies van de FG gekregen over dergelijke lessen? Heeft de dienst Onderwijs al initiatieven op dit vlak genomen?

Mevr. Goetghebuer: Dekolonisatie van de openbare ruimte.

Mevr. Goetghebuer herinnert eraan dat Congo in 1960 onafhankelijk werd, na bijna 80 jaar kolonisatie (23 jaar het persoonlijke eigendom van koning Leopold II en 52 jaar een Belgische kolonie). Nu 60 jaar verder is de verstandhouding van België met zijn koloniale verleden nog complex. Ondanks het behoud van economische banden is de toestand in Congo slechter en de recente protesten van de beweging Black lives matter openen een debat hierover.

De sporen van dit koloniale verleden zijn te vinden in het hele Brusselse gewest, ook in Ukkel, via standbeelden, monumenten, straatnamen, ... Deze sporen zijn een eerbetoon aan deze historische periode van België, zonder de slachtoffers hierin een plaats te geven. Talrijke getuigenissen en wetenschappelijk onderzoek tonen aan deze monumenten kwetsend zijn en het leed negeren dat talrijke gezinnen hebben ondervonden. Velen zijn echter nog te weinig op de hoogte. Zo is het weinig waarschijnlijk dat alle inwoners van de Stanleystraat weten welke grote rol deze ontdekkingsreiziger heeft gespeeld in de aankoop van Congo door Leopold II.

Geschiedenis moet uitgelegd worden en de gemeente zou daarom enkele aanpassingen kunnen doorvoeren. Er kan een inventaris van deze monumenten in de openbare ruimte opgesteld worden die verwijzen naar het koloniale verleden en men heeft twee opties: weghalen of infoborden plaatsen om de juiste context weer te geven. De gemeente kan ook wandelingen rond dekolonisatie organiseren om de historische achtergronden uit te leggen. Zal het college nadenken over de dekolonisatie van de openbare ruimte en de noodzaak om niet te vergeten, wat in de lijn ligt van een globalere strategie in de strijd tegen racisme?

Interpellatie van de h. Van de Cauter: Daden van vandalisme tegen de standbeelden van onze koningen.

Wegens verbindingsproblemen werd zijn interpellatie voorgelezen door zijn fractieleider de h. Cools.

Onze fractie Ukkel Vooruit is verbaasd en verbolgen door het feit dat een deel van de pers en van de participatie ons het vandalisme tegen onze overleden staatshoofden en meer bepaald tegenover Koning Leopold II en Koning Boudewijn, in het kielzog van de moord op een zwarte crimineel in de VS, wil doen aanvaarden.

Op sommige plaatsen werd dit vandalisme trouwens al „beloond“. Zo hebben Gent en Antwerpen standbeelden van Koning Leopold II laten verwijderen nadat ze besmeurd en met verf beklad werden.

De meerderheid binnen het Brussels gewest heeft eveneens, onder druk van een extremistische minderheid, besloten de Leopold II-tunnel een nieuwe naam te geven. Zelfs denkt ze eraan de schitterende standbeelden van Koning Leopold II op de Troonplaats in Brussel en in de Koningstuin te Elsene te laten verwijderen.

Indien men racisme wil bestrijden moet men dit doen via juridische en politieke middelen en niet d.m.v. vandalisme. Waar stopt dit? In Ukkel bestaat er ook een koninklijke buste, namelijk die van Koning Albert I nabij het Observatorium. Die dient ook als gemeentelijk verzamelpunt om de dood van de ‘Koning-Soldaat’ te herdenken. Deze Koning heerste ook over Congo.

In de wijk van de Prins van Oranje is er ook een Napoleonlaan, opgedragen aan een Franse keizer die rechtstreeks verantwoordelijk is voor de dood van honderdduizenden personen tijdens zijn veldtochten in Europa en in Afrika aan het begin van de 19de eeuw. Gaat men die naam ook schrappen?

En wat te denken van de Winston Churchillaan, genoemd naar een Britse eerste minister die massale luchtbombardementen beval die tijdens de Tweede Wereldoorlog tienduizenden Duitse burgers het leven hebben gekost? Bovendien was Churchill, net als Koning Leopold II, onrechtstreeks verantwoordelijk voor de moord en uitbuiting door kolonisten van een groot aantal inboorlingen in de talrijke kolonies die het Verenigd Koninkrijk destijds bezat.

Wij hopen dat de gemeente Ukkel deze beeldenstorm niet zal volgen door historische straatnamen te schrappen en dat ze bij het Brussels gewest zal aandringen om de straatnamen die verwijzen naar onze Koning-Bouweheer Leopold II, net als zijn standbeelden, te bewaren en dit gelet op zijn grote belang in de ontwikkeling van België en Congo en ondanks de fouten die hij onrechtstreeks beging.

De geschiedenis bestaat altijd uit goed en kwaad. Daarom moet men het kind niet met het badwater weggooien en het verleden, zoals men dat in totalitaire regimes doet, uitwissen. Zo'n regime werd zeer treffend beschreven door George Orwell in zijn meesterwerk '1984' waar het verleden veranderlijk was en waar mannen en vrouwen in een eeuwig en absoluut heden leefden, dat de partij oplegde.

Het spreekt vanzelf dat we niet die totalitaire weg moeten inslaan maar, integendeel, het collectief geheugen levendig moeten houden opdat de Belgen zich hun verleden kunnen herinneren met de negatieve en de positieve kanten ervan.

De burgemeester was geschokt door de bewoording “criminel noir” zoals gebruikt door de h. Van de Cauter om te verwijzen naar het tragische drama in de VS. Ook al had deze persoon een gerechtelijk verleden, het blijft een mens die overduidelijk het slachtoffer werd van politiegeweld. Zonder “politiek correct” over te komen is de uitdrukking “criminel noir” in een dergelijke context misplaatst. Dergelijke bewoordingen komen zelden voor in de Ukkelse gemeenteraad, nu er al lange tijd gelukkig geen enkele verkozenen van extreemrechts in deze raad zetelt.

De h. Cools aanvaardt de bewering niet waarbij de h. Van de Cauter een rechtse extremist zou zijn omdat hij enkel zegt dat men geen held mag maken van het slachtoffer van dit politiegeweld. Voor zijn fractie is dergelijk politiegeweld onaanvaardbaar, waar dan ook.

De burgemeester antwoordt hierop dat hij h. Van de Cauter geen rechtse extremist vindt maar dat de bewoordingen van deze laatste neigen naar de theorieën die door extreemrechts verdedigd worden.

De politie waakt over de monumenten en tot op heden werd er in Ukkel nog geen enkel standbeeld van de koninklijke familie beschadigd.

Volgens hem is onderwijs inderdaad van kapitaal belang omdat talrijke jongeren vaak op het vlak van geschiedenis over weinig kennis beschikken. De voorstellen van de minister van Onderwijs van de FG zijn dus bijzonder relevant. Hij heeft ook lof voor de wil van de federale regering om na te denken over de noodzaak om niet te vergeten. De voorstellen van mevr. Van Offelen over de QR-codes zijn erg interessant omdat dit jongeren kan aantrekken. Hij is zelf geen voorstander van het verwijderen van beelden. Er moet een pedagogische omkadering komen in de openbare ruimte om de oprichting van een monument of de naamkeuze van een straat toe te lichten.

Mevr. Fremault verwijst naar talrijke resoluties rond dit thema van het gewestelijke parlement, zoals de resolutie over de dekolonisatie van de openbare ruimte. CDH heeft een resolutie ingediend over de koloniale kwestie, gesteund door universitair onderzoek. Mevr. Fremault heeft lof voor de wil van de minister van Onderwijs van de FG om dit thema toe te voegen aan het lessenpakket. Het "Pacte d'excellence" vermeldt al enkele belangrijke principes in de strijd tegen racisme en discriminatie. Op initiatief van Patrick Dewael zal een "waarheidscommissie" van start gaan eind september in het federale parlement.

Dergelijke initiatieven tonen aan dat de democratische wereld over dit pijnlijk onderwerp wil debatteren om te komen tot een serene visie van het koloniale verleden. Ze vindt bepaalde initiatieven van andere gemeentes erg interessant die als inspiratiebronnen kunnen dienen. Dit moeilijke onderwerp moet op een rustige en serene manier behandeld worden.

Schepen Ledan steunt de opmerking van de burgemeester met betrekking tot de bewoordingen van de h. Van de Cauter.

De plaatsing van QR-codes heeft vertraging opgelopen door de pandemie maar dit zal zeker uitgevoerd worden. De schepen wil zeker de nodige contexten ter beschikking stellen. Het college wil via de opwaardering van het erfgoed de herinnering levend houden. Dergelijke projecten vereisen de samenwerking met talrijke diensten, ook extern (zoals de geschiedkundige kring).

Ze is erg gevonden voor de vermelde inventaris rond het koloniale verleden en voor de organisatie van culturele manifestaties rond deze context. De dienst Internationale Solidariteit zal het koloniale verleden ook integreren in de opvoeding van jongeren rond wereldburgerschap.

Schepen De Brouwer was gekwetst door de bewoording "criminel noir" om te verwijzen naar een persoon die is overleden ingevolge politiegeweld omdat een dergelijk taalgebruik de tragische gevolgen van dit incident lijkt te legitimeren.

Voor de schepen geven deze standbeelden en straatnamen een bepaalde tijdsgeest weer. Men moet proberen te begrijpen waarom dit vandalisme gepleegd wordt. Men mag ook niet vergeten dat er aan het begin van de kolonisatie van Congo grote propaganda was om in de ogen van de Belgen de exploitatie van dit land te legitimeren omwille van het voorwendsel om slavernij te bannen.

Deze monumenten zijn voor de afstammelingen van deze gekoloniseerde burgers een extra teken van geweld tegenover hen.

Dit onderwerp werd al besproken in het college want er zijn al contacten geweest in februari met vzw Mémoire coloniale die al samenwerkt met Brussel-Stad, Etterbeek en Anderlecht. Het college heeft deelgenomen aan een oproep tot projecten maar dit heeft vertraging opgelopen door de gezondheidscrisis.

Het college wil nu een overzichtskaart opstellen en daarna de nodige context voorzien over het koloniale verleden. De schepen is ook voorstander van de wandelingen rond dekolonisatie.

Schepen Gol-Lescot heeft aan talrijke leerkrachten gevraagd of de koloniale geschiedenis onderwezen wordt in de gemeentelijke basisscholen. De kolonisatie van Congo wordt aangehaald tijdens lessen over Leopold II, echter zonder diepgaande analyse.

De dienst Opvoeding heeft nog geen instructies van de FG hierover ontvangen maar dit zal hoogstwaarschijnlijk later aangehaald worden in het middelbaar onderwijs. In het gemeenteonderwijs werden al talrijke acties rond samenleven en de herinnering georganiseerd.

De schepen verwijst naar de inspanningen van haar voorgangster mevr. Maison die zich erg heeft ingezet ten bate van de promotie van deze waarden binnen het gemeenteonderwijs.

Mevr. Maison geeft aan dat Défi geen voorstander is van de verwijdering van standbeelden, wel van meer context zoals aangehaald voor de vorige sprekers.

In het parlement van de FG heeft ze aangegeven voorstander te zijn van de organisatie van culturele evenementen rond historische monumenten, via projectoproepen rond sensibilisering van de bevolking over de toestand van vroegere overzeese gebieden, tijdens en na de kolonisatie. Ze bevestigt ook de intentie van de minister van Onderwijs van de FG om het thema kolonisatie voor te behouden voor het middelbaar. Deze problematiek kan pas ingevoerd worden in de schoolprogramma's vanaf 2027 dus de dienst Opvoeding zal intussen creatief moeten zijn om dit thema aan te halen.

Volgens mevr. Maison hangt discriminatie niet af van één enkel fenomeen. Naast kolonisatie zijn er nog andere aspecten die mee besproken kunnen worden, zoals de antiracistische beweging na de dood van George Floyd, de strijd tegen het antisemitisme, pesten, ... Eén op drie leerlingen is het slachtoffer van pestgedrag. Mevr. Maison heeft daarom rollenspellen in het basisonderwijs aangemoedigd om empathie bij leerlingen te ontwikkelen.

Samenleven betekent ook de integratie van personen met een handicap in het gewone onderwijs, zolang dit pedagogisch en medisch mogelijk is. Dit doet uiteraard niets af van de grote inspanningen die geleverd worden door de gespecialiseerde instellingen.

Mevr. Van Offelen wenst dat de infoborden toegankelijk zijn voor personen met een handicap, meer bepaald voor slechtzienden.

De h. Cools is voorstander van initiatieven die de herinnering levend houden maar betwist de band tussen racisme en het koloniale verleden. Elke vorm van racisme moet streng veroordeeld worden maar dit betekent niet dat racisme een intrinsiek gevolg is van kolonisatie. Ook in landen die nooit gekoloniseerd werden, komt racisme voor. De noodzakelijke veroordeling van de moord op een jonge Afro-Amerikaan in de VS rechtvaardigt op geen enkele wijze vandalisme.

De h. Cools heeft enige bedenkingen bij de beslissing van de gemeente Etterbeek om een bijkomend infobord te plaats bij monumenten of straatnamen met een koloniale aard omdat het in vele gevallen een nogal simplistisch oordeel velt over de betrokkenen. Zo was de bankier Lambert (Baron Lambertstraat) een groot filantroop en geen verschrikkelijke ontdekkingsreiziger en was de ontdekkingsreiziger Stanley een uitzonderlijke persoonlijkheid.

De h. Norré bedankt de burgemeester voor de omkadering van de bewoordingen van de h. van de Cauter die zouden kunnen leiden tot spijtige conclusies. Voor de rest keurt hij de voorstellen van de verschillende sprekers goed.

De h. Godefroid vindt dat men de band tussen het hedendaagse racisme en het koloniale verleden niet mag ontkennen. De eventuele verwijdering van standbeelden moet echter niet gedramatiseerd worden want de openbare ruimte is zelf geen museum en verandert permanent. Hij spreekt zich niet uit over de al dan niet vervanging van een welbepaald standbeeld maar vindt dat hierover geen taboe mag zijn.

Mevr. Fremault verduidelijkt dat studies van o.a. de Koning Boudewijnstichting hebben aangetoond dat er een band is tussen racisme en het koloniale verleden.